

м. Новочеркаську; ВАТ „Сніжнянськхімаш” – „Торговельний будинок” у м. Белгороді.

Головним управлінням економіки облдержадміністрації опрацьовуються основні напрями взаємовигідного економічного, науково-технічного та гуманітарного співробітництва між Донецькою областю і областями компактного проживання закордонних українців.

Так, Донецькою облдержадміністрацією укладені Угоди про торгово-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво з 9 регіонами Російської Федерації: Московською, Курською, Новосибірською, Орловською, Ростовською, Саратовською, Свердловською, Нижегородською, Белгородською областями та Урядом міста Москви.

У Донецькій області, як і в усій Україні, триває активна робота з реалізації Державної програми співпраці із закордонними українцями на період до 2010 року. Виконання зазначеної програми дасть змогу не тільки продовжувати роботу з подальшого розвитку і поглиблення зв'язків між закордонними українцями, задовольняти культурні, інформаційні та мовні потреби закордонних українців, зберегти їх етнічну ідентичність і національно-культурну самобутність, але й посилити правовий захист закордонних українців, ширше використовувати їх духовний, культурний і науковий потенціал для зміцнення міжнародного іміджу України у світі.

Володимир БЛЕЦЬКИЙ,

*голова Донецького обласного відділення Товариства
“Україна-Світ”, професор Донецького національного
технічного університету, доктор технічних наук*

ОДИНАДЦЯТЬ РОКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ДОНЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО ВІДДІЛЕННЯ ТОВАРИСТВА «УКРАЇНА-СВІТ»

На Донеччині відділення Товариства утворене в 1997 р. на базі Донецького Українського культурологічного центру. На той час Центр разом з Товариством української мови Донеччини вже мав суттєвий досвід роботи з діаспорою (ще від 1989 р.).

Разом з тим, і УКЦентр, і ТУМ Донеччини мали і мають великий діапазон напрямків діяльності. З виникненням Донецького відділення Товариства “Україна-Світ” саме ця організація взяла на себе функцію розвитку співпраці з українцями за кордоном, в першу чергу, вихідцями з Донеччини, Донбасу, об’єднання зусиль світового українства в розбудові Української держави. Голова Донецького відділення Товариства “Україна-Світ” – професор В.С. Білецький, заступник голови – доцент, письменник В.В. Оліфіренко.

Свою роботу Донецьке відділення Товариства “Україна-Світ” веде в декількох **напрямах-програмах**, в кожному з яких виконуються конкретні **проекти**. Огляд цих програм і проектів – найкращий спосіб розкрити суть і результати діяльності Товариства.

Видавнична програма включає пошук, підготовку до друку, друк і розповсюдження включно з презентаційно-інформаційними заходами нових видань, в першу чергу навчальних посібників з творчістю української діаспори. Їх призначення універсальне – для самої діаспори і для України. Спрямування – для шкіл та вузів, тобто для нової української генерації в Україні і діаспорі. В цьому напрямі ми вже здійснили декілька проектів.

Перший проект – «Підручники і посібники для Східної діаспори». За цим проектом підготовлено і видано декілька посібників-хрестоматій:

1. Для шкіл Кубані: **«Козак Мамай»**, автори-укладачі: В.В. Оліфіренко, В.К. Чумаченко, 1998, 225 с., наклад 3000.

2. Для шкіл Белгородської, Курської та Воронежської областей (Східна і Північна Слобожанщина): **«Слобожанська хвиля»**, автори-укладачі: В.В. Оліфіренко, С.М. Оліфіренко, 2005, 280 с., наклад 2000.

3. Для шкіл і вузів України: **«Празька школа»**, автор-укладач В.А. Просалова, 2003, 236 с., наклад 300.

Організації-творці цих видань: Донецьке відділення Товариства «Україна-Світ», Освітня секція Товариства «Україна-Світ» (Київ), Донецьке відділення Наукового товариства ім. Шевченка, Український Культурологічний Центр (Донецьк), Краснодарське регіональне відділення Міжнародної

академії інформатизації, Відділ у справах національностей та Управління культури Донецької обласної державної адміністрації.

«Козак Мамай» – по суті перший посібник для шкіл Кубані, Подоння, Приазов'я, де вперше системно подається матеріал з української літератури саме Кубані і для Кубані. Ареал розповсюдження книги охопив в першу чергу Кубань, школи, вузи і бібліотеки цього краю. Частина 3-тисячного накладу книги (до 25%) розповсюджена в Україні – Крим, Донбас, основні бібліотеки України, Київ – та за кордоном. «Козак Мамай» – без сумніву успішний проект, упорядники якого – В.В. Оліфіренко (Донецьк) та В.К. Чумаченко (Краснодар) за вагомий внесок у розвиток співпраці України із закордонним українством нагороджені Почесною відзнакою Товариства «Україна-Світ» (2000). Позитивні відгуки на посібник «Козак Мамай» надійшли з Нью-Йорка (журнал «Рідна школа», березень 1999), Філадельфії (газета «Мета», січень-лютий 2000), Кубані (Вісник Товариства української культури Кубані, 2001, № 2), Ліверпуля (журнал «Визвольний шлях», вересень 1999) та ін.

«Слобожанська хвиля» за поданням Донецького відділення Товариства «Україна-Світ» увійшла окремим пунктом до Національної Програми «Закордонне українство» на період до 2005 року. В рамках завершального етапу підготовки матеріалів до цієї книги у 2004 році представниками Донецького відділення Товариства «Україна-Світ» здійснена творча експедиція на Східну Слобожанщину (в Курську, Белгородську та Воронежську області, літо 2004, В.В. Оліфіренко та С.М. Оліфіренко). Книга, так само, як і попередня, є першим посібником для шкіл Північної Слобожанщини. У її підготовці взяли участь журналісти і освітяни з Курщини, Белгородщини та Вороніжчини, де, головним чином, і розповсюджене видання через авторів, учасників проекту, зокрема Товариство «Україна-Світ» та Книжкову Палату України.

«Празька школа» – унікальне видання творів письменників першої половини ХХ ст., – Юрія Липи, Юрія Клена, Оксани Лятуринської, Галини Мазуренко, Олега Ольжича, Олени Теліги, які, не прийнявши більшовицького режиму в Україні,

емігрували і утворили своє творче діаспорне середовище – «Празьку школу» в Чехії.

Другий проект – «Художні твори» включає спільну роботу з діаспорою з підготовки і випуску художніх книг. За цим проектом підготовлено і видано:

1. У 1999 р. поетичну збірку шахтарського поета І. Герасименка, який родом з с. Біла, що на межі Курської та Білгородської області, оспівує в своїх віршах цей край, його людей, природу.

2. Разом з українцями Хабаровська поетичної добірки Г. Гордасевич “Право на пісню” (2003).

3. Разом з нашим земляком – відомим українським поетом, журналістом, членом Спілки письменників України Володимиром Біляївим, який жив у США, підготували і видали друком в Україні його поетичні збірки: “Осінь обнова” (2001), “Доля і шлях” (2005).

Дослідницько-видавнича програма включає оригінальні дослідження культури української діаспори, окремих особистостей, діяльності окремих організацій у діаспорі і підготовку та друк на цій основі наукових та науково-публіцистичних розвідок. За цією програмою виконано такі **проекти**:

1. Разом з кафедрою української філології Варшавського університету (С.П.Козак) наукова розвідка проф. В.О.Соболь “12 подорожей у країну давнього письменства” (2003).

2. Наукова розвідка В.О.Соболь про Дм. Туптала закінчена версткою в Україні (Донецьк) і у 2004 р. вийшла друком у Варшаві.

3. Публіцистична книга В.І.Біляїва (США) “На неокраїнім крилі...” (штрихи до літературних портретів західної діаспори), 2003 р. Презентація відбулася в рамках культурної програми Посольства України в США (Вашингтон), в Донецькому відділенні НСПУ, цими книгами нагороджені переможці донецької регіональної частини всеукраїнського конкурсу знавців української мови ім. П. Яцика (2004 і 2005 рр.).

4. Наукова монографія заступника голови Донецького відділення Товариства “Україна-Світ”, кандидата педагогічних наук В. Оліфіренка “Підручник з української літератури: історія і теорія” (2003), в якій ґрунтовно опрацьовано розділ “Підручники з літератури в українському зарубіжжі”. Це перша така робота в українській педагогічній та українознавчій науці. Здійснена вона за підтримки Канадського інституту українських студій Альбертського університету та ТУМ-Чикаго.

5. Збірник рецензій на поетичну творчість Володимира Біляйва – “Слово і відгомін”, 2006 р. Укладачі – Доротея Біляйва, Алла Роджерс, Джіна і Стівен Лонг (всі – США).

6. Нариси з історії Товариства української мови Чикаго “Мости в Україну”, 2005 р. Укладачі – Володимир Білецький (Україна), Віра Боднарук, Богдан Боднарук (США).

7. Літературно-історична розвідка “Літературні вечори в Українському інституті Модерного Мистецтва Чикаго”, 2006 р. Укладачі – Віра Боднарук (США), Вол. Білецький (Україна).

Пресова програма. Тривалий час в журналі «Схід», який видає Український Культурологічний Центр (Донецьк), ми готуємо і друкуємо в рубриці «Діаспора» матеріали про життя і діяльність відомих українських політичних і культурних діячів за кордоном, надаємо їм слово, знайомлячи донбаський та й всеукраїнський читацький загал зі світом діаспори. Так побачили світ статті В.Біляйва з Вашингтона, Л. Храпливої-Щур з Канади, В.Чумаченка з Краснодару, В.Білинського зі США, М.Бірюка та В.Іскри з Воронежа, В.Мокрого з Кракова та багато інших. Статті фахового рівня, суто ексклюзивні, деякі є певного роду відкриттями – як, скажімо, перша публікація спогадів Ерастова – чільного діяча українства Кубані на початку століття.

Важливі й актуальні публікації в журналі “Схід” та “Донецькому віснику НТШ” у 2000-2003 рр. стосовно проблеми формування, існування, розвитку та ролі українських наукових еміграційних центрів у Чехословаччині (в 20-40-х роках ХХ ст.).

“Донецький вісник НТШ” (серія “Історія”) протягом ряду останніх років (2004, 2005, 2007) вміщує добірки статей авторів з Кубані, які тематично охоплюють історію українства на Кубані.

В рамках можливостей журналу «Схід» ми опрацювали план спецвипуску «Донбас і українська діаспора», підготували і видали його в кольорі до III Всесвітнього форуму українців (2001). Це унікальне видання, яке створили В.Білецький (шеф-редактор), С.Єременко (редактор до 2004 р.), Н.Лоєнко (концепт-дизайн), О.Новікова та І.Кучук (комп'ютер) охопило понад 12-річний (з 1989 року) період контактів та співпраці на рівні громадських організацій (так званого «третього сектору») Донеччини із західною та східною українською діаспорою. Видання побачило світ завдяки активності Донецького відділення Товариства «Україна-Світ», «Українського культурологічного центру» в Донецьку та фінансової підтримки Донецької облдержадміністрації. Воно було широко розповсюджено на III Всесвітньому форумі українців і надійшло в понад 40 країн світу, де мешкають сьогодні українські громади. Спеціальний номер аналітичного журналу «Схід» (2001 р.) разом з матеріалами Науково-практичної конференції «Культурні зв'язки Донеччини з українським зарубіжжям» (2004 р.) залишається найбільш повним зібранням матеріалів про культурні, громадські, фахові виміри контактів шахтарського краю зі східною і західною українською діаспорою. Без сумніву, випуск цих видань – чи не найуспішніші наші проекти в «Пресовій програмі».

Крім того, ще у 2000 році разом з художньо-публіцистичним журналом «Донбас» (редактор В.С. Логачов) підготовлено і випущено друком спеціальний випуск журналу, в якому біля 50% матеріалів висвітлюють співпрацю «Донеччина-Кубань», стан справ з української культури на Кубані.

Програма громадсько-культурних зв'язків з діаспорою. Різнопланова робота членів Донецького Товариства включає, образно кажучи, відкриття України і Донеччини для діаспори і відкриття діаспори та світу для донеччан. Використовуючи грантові можливості, члени Донецького відділення Товариства «Україна-Світ» та Українського культурологічного центру здійснили творчі контакти з представниками української діаспори в країнах їх проживання (США, Росії, Польщі, Чехії, Канаді, Угорщині та ін.), а також приймали в себе гостей зі США, Канади, Росії. З ранніх акцій слід згадати і лекторії

В.Тихої з української літератури на Воронежчині, виставку там же української вишивки, і допомогу С.-Петербурзькому українському Товариству в проведенні шевченківського свята (В. Рижкова), і широку акцію «Українська книга – українцям Росії», яку ми провадили ряд років і в рамках якої надіслали до східної української діаспори тисячі книг. У жовтні 2000 р. ми приймали у Донецьку делегацію представників української діаспори з Бані Луки (Югославія).

Представники Донецького відділення Товариства взяли участь у ряді конференцій: міжнародній конференції «Українська діаспора в Росії», 7-8 квітня 2000 р., м. Москва (доповідь В. Оліфіренка «Навчальна книга для східної діаспори (досвід Донеччини)»), всеукраїнській конференції з проблем інформаційного простору та ролі в ньому української діаспори (при Державному Комітеті інформації) – березень 2000 р. (учасники конференції – В.С. Білецький та В.В. Оліфіренко), підготували і провели звітно-виборчі конференції Донецького обласного відділення Товариства «Україна-Світ» (2000, 2003 рр.), взяли участь у презентаційному прийомі з нагоди щорічної конференції Вашингтонської групи (українська діаспора в Америці) – жовтень 2000 р., посольство України в Вашингтоні, в науково-практичній конференції Товариства «Україна-Світ» «Освіта в українському зарубіжжі» – 1-4 листопада 2000 р., м. Київ, та в цьогорічній конференції (7-8 грудня 2004 р. в Києві), багаторазово відвідали «Фундацію Володимира Великого – Хрестителя Руси-України» в Кракові і налагодили з нею обмен виданнями (1999, 2004, 2006, 2008 рр.), редакція журналу «Схід» у 2007 р. здійснила цільову поїздку в «Українську бібліотеку» м. Москви за сприяння українських громадських організацій Російської Федерації та Посольства України в Росії (В.С. Білецький, Г.В. Сімченко).

Початок же представлення Донецького відділення Товариства “Україна-Світ” на міжнародних конференціях бере початок з року його утворення – 1997, коли ми заявили про себе на конференції у Воронежі “Россия и Украина на пороге XXI века...”.

Донецьке відділення Товариства «Україна-Світ» підтримує постійні контакти з українцями Польщі (Краків,

Варшава), Франції (Париж, Сарсель), США (Філадельфія, Чикаго, Вашингтон, Пітсбург та інш.), Канади, Англії, Росії (Москва, С.-Петербург, Вороніж, Краснодар та інші).

Воно й далі працює на базі більш сильної громадської організації – Українського культурологічного центру, тісно співпрацює з Донецькою облдержадміністрацією, зустрічаючи тут розуміння і підтримку. Вважаємо правильним шлях конкретних вагомих акцій, проектів, зокрема, видавничих, тих, які потрібні нашому сучасному суспільству, вченим, науковцям, студентам, учителям і учням – всім, хто бажає знати про минуле і сучасне феномену світового українства.

Великі перспективи бачаться в підключенні до роботи з діаспорою вищих навчальних закладів, середніх шкіл, гімназій, ліцеїв. Значний потенціал співпраці, ще не реалізований, має економіка, бізнес, туризм. При цьому пропозиція співпраці може знайти відгук у «молодої» генерації вихідців з України, які вже питомо інтегровані у середовище країн проживання, часто вже погано володіють українською мовою, але зберігають українську історичну пам'ять, відчують себе нащадками українців і тому зберігають інтерес до України.

Щодо засобів контактів, тут якісно нові можливості відкриває Інтернет, чати, спільні проекти (наприклад «Вікіпедія»), яка вже сьогодні твориться понад 250 мовами, й український сектор якої формують українці з України, Європи, Азії, Америки, Австралії).

Досвід Донецького відділення Товариства «Україна-Світ» показує, що у співпраці з українським зарубіжжям, як, до речі, і у сфері міжнародної співпраці, цінується конкретна і кваліфікована робота, готовність до взаємодії у сфері культури, науки, освіти та інших, високі ідеали любові до Вітчизни, знання її історії, культури, мистецтва, уміння бути справжнім носієм своєї національної культури, послом свого народу, держави, своєї землі і водночас толерантність до інших культур, мов, релігій.

Нашу ж місію ми бачимо у творчому, культурному та комунікативному об'єднанні світового українства в єдину потугу.